

Електронне урядування у сфері реалізації публічної влади: переваги та недоліки

Н. Ю. Мельничук¹, Ю. І. Семчук²

Опубліковано	Секція	УДК
27.01.2023	Право	323.213

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10077441>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті узагальненні переваг та недоліків при функціонуванні електронного урядування у сфері реалізації публічної влади.

Констатовано, що електронне урядування є суттєвим чинником оновлення публічно-владної сфери. Європейські стандарти електронного урядування є інструментом забезпечення якісного та сучасного публічного управління. Вони сприяють підвищенню ефективності державних служб, забезпечуючи громадянам та підприємствам безпечний та надійний доступ до адміністративних послуг. Тому імплементація позитивних європейських стандартів у сфері електронного урядування є суттєвим чинником в контексті оновлення владної парадигми сучасної України.

Вказано, що сучасна система керування наданням адміністративних послуг має на меті розвиток стандартів та створення сприятливих умов для представників суспільства, щоб вони могли вільно користуватися своїми правами та отримувати законні послуги та долає низку проблем, які до цього часу супроводжували адміністративну сферу.

Мотивовано, що управління завжди передбачає певну організаційну діяльність, в свою чергу запровадження електронного урядування збільшує ефективність цих процесів, оптимізує їх. Електронне управління дозволяє автоматизувати багато адміністративних процедур та зменшити час їх виконання, вказане покращує продуктивність та швидкість надання послуг у сфері управління та адміністрування, є важливою інновацією в публічному секторі, яка перетворює спосіб, яким державні органи спілкуються з громадянами, надають послуги та керують справами країни. Цей підхід базується на використанні інформаційних технологій та цифрових рішень для підвищення ефективності та доступності державного управління та адміністрування.

Виокремлено переваги функціонування електронного урядування, серед яких: підвищення ефективності управлінських процесів та їх оптимізація; зручність для громадян і бізнесу; змінення бюрократичної системи суспільства, тому що електронні процеси спрощують адміністративні процедури та дозволяють уникнути надзвичайної бюрократії; підвищення прозорості та відкритості органів публічної влади та ефективна реалізація принципу взаємодії органів публічної влади та громадянського суспільства.

¹доктор юридичних наук, доцент, ЗВО "Львівський університет бізнесу та права", <https://orcid.org/0000-0002-5966-0308>

²кандидат юридичних наук, Львівський університет бізнесу та права, <https://orcid.org/0000-0002-2829-0834>

Звернуто увагу на недоліки, до яких віднесено фактор ризику зростання нерівності, а також централізація прийняття рішень, а отже, усунення конкретних ситуацій, які зустрічаються на практиці.

Ключові слова: електронне урядування, публічне управління, європейські стандарти, органи публічної влади, відкритість влади, адміністративна послуга.

Electronic governance in the sphere of implementation of public power: advantages and disadvantages

Annotation. The article summarizes the advantages and disadvantages of the functioning of electronic governance in the sphere of public power implementation.

It has been established that e-governance is a significant factor in the renewal of the public-power sphere. European e-government standards are a tool for ensuring high-quality and modern public administration. They contribute to increasing the efficiency of public services, providing citizens and businesses with safe and reliable access to administrative services. Therefore, the implementation of positive European standards in the field of electronic governance is an essential factor in the context of updating the power paradigm of modern Ukraine.

It is indicated that the modern management system for the provision of administrative services aims to develop standards and create favorable conditions for representatives of society so that they can freely exercise their rights and receive legal services and overcomes a number of problems that have accompanied the administrative sphere until now.

It is motivated that management always involves a certain organizational activity, in turn, the introduction of electronic governance increases the efficiency of these processes, optimizes them. E-governance allows to automate many administrative procedures and reduce their execution time, improves the productivity and speed of service delivery in the field of management and administration, is an important innovation in the public sector that transforms the way in which public bodies communicate with citizens, provide services and manage the affairs of the country. This approach is based on the use of information technologies and digital solutions to increase the efficiency and accessibility of public management and administration.

The advantages of the functioning of e-governance are singled out, including: increasing the efficiency of management processes and their optimization; convenience for citizens and businesses; changing the bureaucratic system of society, because electronic processes simplify administrative procedures and avoid excessive bureaucracy; increasing transparency and openness of public authorities and effective implementation of the principle of interaction between public authorities and civil society.

Attention is paid to the shortcomings, which include the risk factor of growing inequality, as well as the centralization of decision-making, and therefore, the elimination of specific situations that occur in practice.

Keywords: e-governance, public administration, European standards, public authorities, openness of government, administrative service.

Вступ

Постановка проблеми. Електронне урядування можна вважати електронною передовою системою в управлінні, що використовує сучасні технології та електронні засоби для оптимізації та вдосконалення процесів державного управління та адміністрування, надання громадянам адміністративних послуг.

У науці та практиці адміністративного права дискусія про електронний уряд зосереджується на наданні послуг, інформації та технологіях. Науковці доводять, що

потрібен широкий підхід державного управління до електронного урядування, який перевершує виключно технократичний акцент. Теорія верховенства права та захисту прав і свобод громадян допомагає вирватися з концептуальної «в'язниці ідеології» управління інформацією, яка зараз домінує в електронному урядуванні. Як локус електронного урядування (частини державного управління, яких воно стосується), так і його фокус (підхід до управління) можна використовувати для розширення концепції. Крім того, якщо ми будемо дотримуватись технократичного підходу до управління інформацією, електронний уряд поставить під загрозу самі основи легітимності державного управління [1].

Тому на сьогоднішній день провадження систем електронного урядування передбачає більше, ніж просто вдосконалення інструментальних процесів управління. Демократичні цінності можуть слугувати елементами дизайну та якорями для цих систем. Таким чином, науковці іноземної школи права стверджують, що державні органи влади, громадськість та наукова спільнота повинні брати активну роль у розробці та впровадженні систем електронного урядування, щоб прищепити демократичні цінності та забезпечити реалізацію демократичних процесів і результатів. Отримані в результаті комунікаційні інфраструктури можуть допомогти урядовим установам швидко й ефективно реагувати на хаотичні події, зберігаючи при цьому свою демократичну природу [2].

Поряд з цим, електронне урядування як комплексна система у публічно-владній сфері має багато аспектів, що потребують додаткового обґрунтування, оскільки проблема не має сталого характеру, а залежить від біфуркаційних трансформацій у суспільній реальності та інформаційному суспільстві.

Аналіз останніх досягнень і публікацій. Узагальнення модерністського підходу до трансформації в системі публічного управління базується на наукових дослідженнях, які висвітлені у працях таких відомих зарубіжних дослідників як Г. Атаманчука, В. Вакуленка, Н. Власенка, О. Ігнатенка, А.Коваленка, О. Новикової, Л.М. Кравчука, В.Куйбіди, Р. Ларіної, А. Мельника та інших. В цьому контексті електронне урядування розглядається сьогодні як суттєвий фактор підвищення ефективності державного управління, концепція його реформування і яка знайшла відображення в працях зарубіжних і вітчизняних вчених.

Проте оновлення вказаної сфери, нові технологічні та глобалізаційно-інформаційні виклики потребують систематичного оновлення знань у вказаній сфері.

Мета дослідження. У статті вважаємо за необхідне сконцентруватися на узагальненні переваг та недоліків при функціонуванні електронного урядування у сфері реалізації публічної влади.

Результати

Належне врядування передбачає впровадження позитивних стандартів електронного урядування. Європейські стандарти електронного урядування – це норми та вимоги, які регулюють впровадження електронних технологій у сферу публічного управління, вони орієнтовані на забезпечення якості, ефективності та безпеки електронних адміністративних послуг для громадян та підприємств. Однією з ключових складових європейських стандартів є прозорість та доступність інформації, яка надається через електронні канали. Крім того, вони враховують питання конфіденційності та захисту персональних даних.

Європейські стандарти також залишають перед собою завдання сприяти інноваціям та розвитку нових технологічних рішень, подібно до цього, стандарти сприяють впровадженню інтероперабельності, що дозволяє різним системам та європейським платформам спілкуватися та обмінюватися інформацією ефективно та

надійно. Крім того, вони регулюють питання взаємодії між високими рівнями влади – національним, регіональним та місцевим, сприяючи гармонізації процесів управління на всіх рівнях.

Європейські стандарти електронного урядування є інструментом забезпечення якісного та сучасного публічного управління в країнах Європейського Союзу. Вони сприяють підвищенню ефективності державних служб, забезпечуючи громадянам та підприємствам безпечний та надійний доступ до адміністративних послуг. Тому імплементація позитивних європейських стандартів у сфері електронного урядування є суттєвим чинником в контексті оновлення владної парадигми сучасної України.

Електронне урядування має численні переваги для публічного управління. В межах цієї наукової статті виокремимо деякі з них.

Управління завжди передбачає певну організаційну діяльність, в свою чергу запровадження електронного урядування збільшує ефективність цих процесів, оптимізує їх. Електронне управління дозволяє автоматизувати багато адміністративних процедур та зменшити час їх виконання, вказане покращує продуктивність та швидкість надання послуг у сфері управління та адміністрування, є важливою інновацією в публічному секторі, яка перетворює спосіб, яким державні органи спілкуються з громадянами, надають послуги та керують справами країни. Цей підхід базується на використанні інформаційних технологій та цифрових рішень для підвищення ефективності та доступності державного управління. Досвідом багатьох держав доведено ефективність впровадження електронного урядування, тому наступним етапом цифровізації держави має стати розширення впливу і впровадження електронного урядування у функціонування органів місцевого самоврядування.

Недоліки старої системи управління є очевидними, «для прийняття ефективних управлінських рішень традиційні методи роботи з документами стають зазвичай недостатніми. Тим паче, за даними вітчизняної статистики, дець біля 15% паперових документів губляться в процесі документування, а на їх пошук держслужбовцями витрачається робочого часу близько 30%» [3]. Саме електронне урядування є ефективною системою ведення управлінської діяльності та може подолати зазначені прогалини практики.

Наступною перевагою є суспільне благо, що створює досліджувана система для громадськості. Беззаперечною є зручність для громадян і бізнесу, оскільки електронне урядування надає можливість громадянам та підприємствам виконувати різноманітні процедури та отримувати адміністративні послуги онлайн, без необхідності особисто відвідувати інституції та заповнювати документи.

Ба більше, електронне урядування створює платформу для реалізації принципу рівності, що є одним з основних у демократичній державі, оскільки робить державні послуги, та й загалом систему комунікації з органами публічної влади, більш доступними, особливо для громадян, які проживають у віддалених регіонах або мають обмежену можливість особистого відвідування публічних установ.

Для громадян система електронного урядування зазвичай репрезентується в контексті можливості отримання електронні послуги онлайн. Сучасна система керування наданням адміністративних послуг має на меті розвиток стандартів та створення сприятливих умов для представників суспільства, щоб вони могли вільно користуватися своїми правами та отримувати законні послуги та долає низку проблем, які до цього часу супроводжували адміністративну сферу, зокрема відсутність чіткого нормативного визначення принципів діяльності у сфері адмінпослуг; надмірна кількість органів влади, що їх надають; розподіл адміністративних послуг на окремі платні послуги та залучення сторонніх інституцій для їх надання; зростання платних послуг, які супроводжують адміністративні послуги; ускладненість процедури надання

адміністративних послуг тощо. Вказане здебільшого можна подолати шляхом імплементації стандартів належного урядування й використання системи електронного урядування.

Третьою перевагою, яку ми визначимо в цьому дослідженні є змінення бюрократичної системи суспільства, тому що електронні процеси спрощують адміністративні процедури та дозволяють уникнути надзвичайної бюрократії, що полегшує взаємодію громадян та підприємств з державними органами. Демократизація відбувається всієї системи влади, і як вказують науковці (І. В. Грабовець, О. А. Тарасова) «використання інформаційних технологій з метою посилення демократичних процесів у державі – суть електронної демократії, за допомогою якої громадяни можуть змінювати державу, використовуючи стандарти відкритого урядування» [4, с.111]. Подолання бюрократизації досягається за допомогою переходу до електронних систем та інформаційних технологій для ведення документообігу, обробки інформації та надання адміністративних послуг. У результаті процеси прийняття рішень стають більш швидкими, ефективними та менш витратними, а громадяни зберігають можливість взаємодіяти з органами влади більш зручно та швидко, без зовнішнього листування та складних процедур.

Наступною перевагою є збільшення прозорості та відкритості органів публічної влади, електронне урядування посилює підвищення рівня прозорості в управліннях справами держави, інформація про процеси та рішення стає доступною для громадськості. Слід погодитися з науковцями, що вказують на зміну ідеології влади як чинник впровадження електронного урядування, вказуючи, що «запровадження «Електронного урядування» в державному управлінні полягає в тому, що електронне урядування здатне змінити саму природу влади, зробити її більш прозорою та підконтрольною громадськості» [5]. Підвищення якості життя населення є основним показником ефективності соціально-економічного розвитку та показником економічної стійкості. Це досягається за допомогою розвитку новаторських, підприємницьких та громадянських ініціатив, спрямованих на організацію соціально-економічних відносин. Електронна інфраструктура адміністративних послуг зменшує кількість контактів між одержувачами та співробітниками відповідних установ, забезпечує прозорість у прийнятих рішеннях та зменшує обсяги тіньової економіки та корупції.

І останнє, принцип взаємодії. Електронні інструменти, що використовуються органами публічної влади надає можливість громадянам швидко та системи ефективно звертаються до інституцій державного та муніципального рівнів зі всіма питаннями та скаргами, що робить процес взаємодії більш рівним та відкритим. Надання електронних адміністративних послуг через єдиний інститут вирішує широкий спектр завдань, спрямованих на зниження негативного впливу на розвиток окремих складових регіональної економічної системи. Концепція розвитку системи електронних послуг, побудована на принципах телекомунікаційної взаємодії, формує багатоканальну інформаційну базу для громадян регіону, прибуткових і неприбуткових організацій, що зменшує ризики порушення законодавства України. Можливість отримання адміністративних послуг через принцип "єдиного вікна" забезпечує довіру соціуму влади, легітимізує останню, є фактором розвитку громадянського суспільства. У сучасному суспільстві ефективна організація соціально-економічних відносин потребує використання існуючих методів цифрової взаємодії.

Поряд з цим, слід говорити про певні недоліки (труднощі) у впровадженні електронного урядування.

По-перше, відсутність прецедентного вирішення унікальної проблематики. Електронні форми технічно налаштовані на загальні казуси, проте існують ряд проблем з якими стикаються органи публічної влади в контексті захисту прав і свобод громадян,

які не можуть бути вирішені в класичному порядку. Аплікаційні форми, електронні реєстри, стандартні електронні адміністративні послуги не спроможні регулювати уніфікованої проблеми, бо вони усувають фактор індивідуальності. Вказане може знизити рівень гарантування прав та свобод учасників правового процесу. Недоліком електронного адміністрування є централізація прийняття рішень, а отже, усунення конкретних ситуацій, які зустрічаються на практиці.

Також проблемою, яку слід вирішувати протягом всього часу функціонування електронного урядування це питання рівності доступу. Вказане стосується як доступу до мережі інтернет так і технологічної освіченості учасників процедури. Зазвичай дисонанс і певні фактори нерівності проявляються у жителів сільської/гірської місцевості перед мешканцями міст, або особи літнього віку гірше освоюють нові технології ніж креативне молоде покоління. Отож вплив інформаційно-комунікативних технологій на суспільства є далекосяжним і нерівномірним. Ця широка різниця у впливі інформаційного суспільства у всьому світі сьогодні підкреслює нерівномірність прогресу економічного розвитку, вказане також підкреслює критичну роль уряду в епоху інформації.

Висновки

Констатовано, що електронне урядування є суттєвим чинником оновлення публічно-владної сфери. Європейські стандарти електронного урядування є інструментом забезпечення якісного та сучасного публічного управління. Вони сприяють підвищенню ефективності державних служб, забезпечуючи громадянам та підприємствам безпечний та надійний доступ до адміністративних послуг. Тому імплементація позитивних європейських стандартів у сфері електронного урядування є суттєвим чинником в контексті оновлення владної парадигми сучасної України.

Виокремлено переваги функціонування електронного урядування, серед яких: підвищення ефективності управлінських процесів та їх оптимізація; зручність для громадян і бізнесу; змінення бюрократичної системи суспільства, тому що електронні процеси спрощують адміністративні процедури та дозволяють уникнути надзвичайної бюрократії; підвищення прозорості та відкритості органів публічної влади та ефективна реалізація принципу взаємодії органів публічної влади та громадянського суспільства.

Звернуто увагу на недоліки, до яких віднесено фактор ризику зростання нерівності, а також централізація прийняття рішень, а отже, усунення конкретних ситуацій, які зустрічаються на практиці

Список використаних джерел:

1. Zouridis S., Thaens M. E-Government: Towards a Public Administration Approach, *Asian Journal of Public Administration*, 2003. Vol. 25:2. P. 159-183, DOI: 10.1080/02598272.2003.10800413
2. Brewer G. A., Neubauer B. J., Geiselhart K. Designing and Implementing E-Government Systems: Critical Implications for Public Administration and Democracy. *Administration & Society*, 2006. Vol. 38(4), P. 472–499. <https://doi.org/10.1177/0095399706290638>
3. Мужайло В. Д., Колеснікова С.К., Несененко П. П. Електронне урядування як важливий чинник удосконалення державного управління в умовах децентралізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_4_19
4. Грабовець І. В., Тарасова О. А. Електронне урядування як засіб розвитку демократії. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2016. Вип. 69-70. С. 110-117

5. Огілько А. В. Електронне урядування в судах як спосіб формування відкритості та ефективності реалізації судової влади в Україні *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_10_11